

Surullinen kansanlaulu

Anneli Salonen

Surullinen kansanlaulu

Anneli Salonen

Surullinen kansanlaulu

SAGA Egmont

Surullinen kansanlaulu

Cover image: Shutterstock

Copyright © 2003, 2023 Anneli Salonen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727095240

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Taivas on sininen ja valkoinen
ja tähtösiä täynnä,
niin on mun nuori sydämeni ajatuksia täynnä.

Surulliset, kesäkuu 1932

Liisin mielipaikka oli vanhan ladon vieressä oleva kivi. Se oli Parkkolan talon lähettyvillä, mutta kuitenkin tarpeeksi kaukana talosta, sillä aitat ja aidattu niitty sekä mäkitöyräs, jolla kasvoi tasalatvainen mänty, antoivat suojan paeta omiin oloihin. Liisi oli varma, että ladon oli rakentanut jättiläinen, sillä sen nurkat olivat isojen kivilohkareitten päällä, sellaisten mölliköitten, ettei sellaisia kukaan ihminen jaksaisi nostaa, ei edes Mutteri, vaikka se kamalan iso olikin. Ladon alusta oli avonainen ja niin korkea, että sinne saattoi piiloutua. Ja sinne saattoi kätkeä salaisuudet, jotka olivat ihan omia.

Niin kuin hautausmaa, jonka Liisi oli ihan äsken rakentanut. Siellä ei ollut kuin kaksi hautaa, mutta haudattavia tulisi varmaan täälläkin olemaan, koska Liisi oli Sennin ja Jaakon luona aika usein. Ensimmäinen Liisin hautausmaa oli oman kodin takapihalla, seljapuun varjossa. Siellä oli monta suruasiaa haudattuna: Syrjän Irenen tappanut keuhkotauti, kiltin naapurin Emman vienyt syöpä ja Emman mies, joka oli ollut aina paha

Emmalle, kiroillut ja syljeksinyt mällin lattialle, vaikka Emma oli lattian juuri kuurannut. Siellä oli viinankiro ja Koivuniemen herra, jolla äiti oli ihan ilman syytä Liisiä kurittanut, ja monta muuta murhetta sinne oli kuopattu.

Ladon alla olevan hautausmaan nimi oli Surulliset. Se oli saanut nimensä Parkkolan talosta, koska Liisin mielestä se oli täynnä surullisia ihmisiä. Samanlaisia kuin hän nyt, sillä hänellä oli ikävä kotiin. Jaakko ja Sennikin olivat surullisia. Ne surivat, kun niillä ei ollut omaa lasta, ja Jaakko oli kipuisa ja sillä oli se kiro. Parkkolan Emäntä kylläkin oli enemmän ankaran ja vihaisen näköinen kuin surullinen. Etumies Mutteri ja Vähärenki osasivat naureskella ja puhua hassuja, mutta vain silloin kun Emäntä ei ollut näkyvillä. Karjakko, jonka nimi oli Helmi, oli ilomielinen, ainakin silloin, kun se lypsi lehmiä. Silloin se aina lauloi ja rallatteli. Vaikka itse se sanoi laulavansa siksi, että lehmät heruttaisivat enemmän maitoa. Liisistä tuntui, että karjakkokin taisi pelätä Emäntää.

Liisi istui latokivellä ja luki Emännän kirjaa. Liisi oli ottanut sen Emännän sängyn viereisellä seinällä olevasta kirjahyllystä, jossa Emäntä säilytti tärkeitä kirjojaan. Hän oli mielinyt sitä jo ennenkin, koska se oli pieni ja paksu ja kauniskantinen. Nyt hän oli uskaltanut mennä kirjahyllylle, koska Emäntä, Senni ja Mutteri olivat ajaneet Mustalla kirkolle jumalansanaa kuulemaan. Ja Jaakko oli antanut ottamiseen luvan. Vie vaikka kaikki, oli Jaakko nauranut. Se oli höyli ja naurava, koska oli taas viinankiroissa. Viinankiro oli suuri synty, sillä äiti oli kerran omassa kodissa itkenyt esiliinaansa ja nyyhkyttänyt, että isän viinankiro oli kaiken pahan alku ja juuri. Semmoinen se varmaan oli Jaakollekin, koska selvänä Jaakko oli usein surullinen tai pahalla päällä. Vaan ei hänelle. Hänelle Jaakko oli

aina kiltti. Se varmaan johtui siitä, että Jaakolla kolkutti omatunto, koska se oli ollut joskus isän kanssa viinankiroissa.

Emännän kirjassa oli kolme ensimmäistä sivua kaunista ihmisen kirjoitusta ja neljännellä sivulla oli piirretty Jeesus ristinpuulla ja sitä seuraavalla luki Suomalainen Virsi- ja Evankeliumikirja. Tehty esivallan armollisesta käskystä ja vasta uudesta ojennettu 1857 ja painettu 1864.

Se ihmisen kirjoitus oli kai Emännän. Se oli kirjoittanut, että ”Surullisella ihmisellä ei ole koskaan hyvää päivää”. Siksiköhän se oli niin kirjoittanut, kun se ei halunnut olla surullinen; se luuli, että pitää olla ankara, jotta tulisi aina olemaan hyvät päivät. Hyvät päivät olivat niitä, kun tulisi aina vain enemmän maitoa ja turvetta ja jauhoja ja tuulimylly nostaisi jokaisena päivänä paljon vettä navettaan ja tupaan.

Sen kirjan etulehdillä luki vielä: ”Tämän kirjan omistaa Elvira Parkkola syntynyt 14.3.1866. Jotka kyynelillä kylvävät ne ilolla niittävät.” Miksiköhän se kirjoitti kyynelistä? Jospa se kuitenkin itki jossain salaa, jotta jaksaisi iloisesti niittää. Mutta eihän se itse niittänyt, joskus vain otti aitan seinältä sirpin ja katkoi kukkapenkistä heiniä. Mooseksen palavan pensaan ympäriltä.

Niitä kirjoituksia oli aika vaikea lukea, vaikka Liisi oli oppinut lukemaan jo viisivuotiaana ja nyt kun oli seitsemän, luki melkein mitä vain. Kai se vaikeus johtui siitä, kun ne kirjaimet olivat kovin koukeroisesti kirjoitetut ja niiden ympärille oli piirretty sieviä kuvioita. Jospa niitä sanoja ja koukeroita ei ollutkaan kirjoittanut Emäntä vaan Elvira nuorena, silloin kun sille oli annettu uusi virsikirja ja se oli käynyt kiertokoulua, jota Senni oli kertonut Emännän käyneen. Kun siinä oli kuvakin, jossa oli kaksi kyyhkystä ja kukkia. Ja tervehdys: ”Minun veljeni ja ystäväni tähten minä toivotan nyt sinulle rauhaa”.

Emännällä ei koskaan ollut näkynyt veljeä eikä ystävää, mutta nuorella Elviralla varmaan oli ollut. Ehkä virsikirja oli ollut Elviralle kiiltokuvakirja ja Poesie. Mutta d-kirjainta Elvira ei ollut osannut kirjoittaa. Varmaan sitä kirjainta ei tunnettu kiertokoulussa. Se oli kai ollut enemmän semmoinen arkikoulu.

Liisilläkin oli oma muistokirja, jonka sinisessä kannessa oli kullalla kirjoitettu Poesie. Ja siinä oli paljon värssyjä ja kiiltokuvia. Kai pienillä tytöillä on aina ollut Poesie, joskus satakin vuotta sitten.

Liisi riisui esiliinan ja kääri kirjan siihen, jotta se ei likaantuisi ja kävisi Emännän silmiin, sillä Vähärenki sanoi, että Emännällä oli jokapaikan silmä. Liisi pani mytyn kiven päälle ja haki ojan viereltä ampiaisenkukkia ja pystytti ne hautausmaan eteen suojaksi. Oli mentävä taloon, sillä Mustan kiesit tulisivat kohta.

– Mitäs likka! huuteli Vähärenki, joka makaili päiväläisten sänkyjen yläpetillä ja luki Uutta Suomea, kun Liisi oli viemässä Emännän kirjaa tuvan kautta tämän huoneeseen.

– Mitä sä luet? Sarjakuviako? Liisi kysyi.
– Ääh... miesten asioita. Iikooällä.
– Mikä se on?
– Vissiin niitä talvisia kapinan porukoita.
– Ampuuko ne?
– Ei kai. Tai mistä sen tietää. Kysy Jaakolta, se on kyllä kärryillä.

– Millä kärryillä?
– Kakara... mee jo, Vähärenki hymähti.

Liisiä rupesi pelottamaan. Jos vaikka syttyy sota, kun se kapinasta puhui.

Liisi meni takakammariin ja mietti sitä iikooällä ja mitä se Vähärenki oikein oli lehdestä lukenut. Vaikka ei Vähärengin

puheista pitäisi välittää, ei se mikään mies ollut. Jatkokoulukin sillä oli vielä kesken. Ja Mutteri nimitteli sitä klopiksi. Se oli vaan aina tietävinään. Vaikka kyllä se luki paljon lehtiä ja Jaakon kirjoja: Maatalousoppia, Vänrikki Stoolia ja Talvi-iltain tarinoita. Ja Emäntä piti sille istujaisia, joissa se luetti sillä Sanaa. Emäntä pelkäsi, että maailma vie sen mennessään, sillä se oli isätön poika. Kerran semmoisen luettamisen jälkeen Vähärenki oli mennyt nurkan taakse ja kironnut. Jos Emäntä olisi kuullut sen sanomat sanat, siitä olisi tullut synti.

Mutta Liisin mielestä Vähärenki ei ollut paha poika, vaikka joskus kiellettyjä sanoja sanoikin. Niistä Emäntä olisi saanut syyttää Mutteria, sillä se tärräsi kauheasti, jos asiat menivät sen mielestä päin mäntyä. Vähärenki, jonka oikea nimi oli Viljo, otti kaikessa oppia Mutterista, sillä sehän oli etumies ja tiesi Vähärengin mielestä kaiken. Vähärenki oli kertonut kerran, että Mutteri oli sukua Vänrikki Stoolin sotamiehelle, koska sillä oli sama sukunimi, joka oli niin vaikea, että ihmiset olivat vääntäneet sen Mutteriksi. Mutteriksi sitä sanoivat kaikki, paitsi Emäntä, jolle se oli aina etumies. Mutteri oli kai sen mielestä paremmanpuoleinen, koska se ei maannut tuvan renkien sängyssä, vaan sillä oli oma tupa talon koivujen takana. Ja sillä oli emäntä, joka oli paha suustaan. Liisi epäili, että varmaan ne iltaisin kiroilivat kilpaa omassa tuvassaan.

Uskaltaakohan siitä iikooällästä ja uudesta kapinasta kysyä Jaakolta? Se varmaan istuu kärrivajassa, kun Vähärenki sanoi, että se on kärryillä. Jos sentään Senniltä ensin. Koska Jaakolla voisi olla siellä pirtupullo.

Aamulla Liisi päätti pyytää Jaakolta, että Mutteri joka oli hyvä hevuskuski, ajaisi hänet Mustalla omaan kotiin. Sillä Musta oli ori ja villi ja saattaisi taas vauhkoontua ja hypätä Isomäessä

Liisi on pieni syrjäänvetäytyvä tyttö, jonka lempipaikka on vanhan ladon vieressä oleva kivi. Sen päälle Liisi kiipeää lukemaan kirjoja. Hän on oppinut lukemaan jo varhain, ja hän tuntee olevansa erilainen kuin isosisko Leena ja pikkuveli Eeti.

Liisin elämän yllä liikkuu muitakin mustia pilviä. Isä juo ja katoaa päiviksi. Sitten isä ja äiti riitelevät, ja äiti näyttää usein siltä kuin olisi itkenyt. Kaikki muuttuu, kun perheen talo syttyy ilmiliekkeihin. Perhe kohtaa tragedian, joka vetää vertoja jopa isän alkoholismille.

Surullinen kansanlaulu sijoittuu 1930-luvun lama-Suomeen.

Anneli Salonen (1924–2013) oli suomalainen kirjailija, joka julkaisi erityisesti viihteellisiä rakkausromaaneja. Salonen julkaisi esikoisteoksensa “Maariankukka” vanhemmalla iällä; kirjailija oli esikoisensa julkaisun aikaan 68-vuotias.